

Pasi Sorjonen

11.10.2021

Dnro 001/81/2021

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 5.10.2021 asiantuntijakuulemiseen tiistaina 12.10.2021 klo 12.15

HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Suomen talous toipui yllättävän nopeasti

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2022 nojaa valtiovarainministeriön tuoreeseen talousennusteeseen, jonka mukaan Suomen talous kasvaa kuluvana vuonna 3,3 prosenttia ja 2,9 prosenttia vuonna 2022. Työttömyysaste laskee alle 7 prosenttiin ja työllisyysaste kohoaa keskimäärin 73,6 prosenttiin vuonna 2022.

Talousarvioesityksen pohjana oleva talouden kasvuennuste on varsin lähellä valtavirtaista näkemystä. Kuluvan vuoden korkea kasvuluku selittyy pitkälti koronapandemian aiheuttamalla taantumalla viime vuonna ja kokonaistuotannon nopealla nousulla kuluvan vuoden toisella neljänneksellä. Tuo sama toisen neljänneksen pyrähdys selittää melko paljon myös vuoden 2022 lähes 3 prosentin kasvuluvusta, sillä ennuste arvioi talouden nousutahdin hidastuvan merkittävästi kyseisen vuoden aikana.

Riskit painottuvat jonkin verran enemmän ala- kuin yläsuuntaan. Tärkeimpiä odotettua heikomman kehityksen riskejä ovat esimerkiksi pandemian paheneminen uusien virusmuunnosten vuoksi, kuluttajahintojen nousun laukaisema kustannusten nousukierre sekä tuotannon pullonkaulat tarvikepulan takia.

Talouden elpyminen ei poista julkisen talouden epätasapainoa

Julkisen talouden alijäämäksi ennakoidaan 3,9 prosenttia (suhteessa BKT:n arvoon) vuodelle 2021 ja 2,4 prosenttia vuonna 2022. Alijäämä pienenee ennustejakson aikana, mutta rakenteellinen epätasapaino ei poistu. Julkinen talous on edelleen yli 3 miljardia euroa alijäämäinen vuosikymmenen puolivälissä. Sekä valtionhallinto että paikallishallinto ovat alijäämäisiä joka vuosi. Valtionhallinto on ollut alijäämäinen finanssikriisistä lähtien ja paikallishallinto suurimman osan viimeisestä 25 vuodesta. Vain eläkejärjestelmä tuottaa ylijäämää. Julkinen talous ei saisi olla alijäämäinen keskellä talouden parasta nousua.

Nyt kun alkaa näyttää siltä, että koronapandemia saadaan selätettyä, katseet tulee kääntää julkisen talouden tervehdyttämiseen. Julkista taloutta koettelevia kriisejä tulee jatkossakin ja niiden varalle pitää varautua keräämällä hyvissä ajoin riittävät puskurit.

Työllisyys on parantunut odotuksia enemmän – työttömyys on vähentynyt hitaasti

Työllisyysasteen trendiluku kohosi elokuussa 72,8 prosenttiin. Se ylittää jo koronapandemiaa edeltäneen huipun (72,6 prosenttia). Miesten työllisyysaste on aiempaa huippua matalampi, mutta naisten työllisyysaste on korkeampi. Erityisesti 25–34-vuotiaiden naisten työllisyysaste näyttää kohonneen huomattavan paljon lyhyessä ajassa.

Työmarkkinat näyttävät vetävän varsin hyvin, sillä alkavia työttömyysjaksoja on jopa tavanomaista vähemmän. Siitä huolimatta työttömyys on vähentynyt hitaasti samaan aikaan, kun työllisyys on parantunut. Lisää työllisyystoimia tarvitaan erityisesti voimakkaasti kasvaneen pitkäaikaistyöttömyyden kääntämiseksi ripeään laskuun.

Kokoaikaisesti lomautettuja oli elokuun lopussa edelleen ainakin 5 000 tavanomaista enemmän. Normaalaa useampi tekee myös lyhennettyä työviikkoa. Työttömiä työnhakijoita (pl. kokoaikaisesti lomautetut) on vajaat 35 000 enemmän kuin ennen pandemian alkua. Pitkäaikaistyöttömiä (lomautetut ei mukana) on noin 43 000 enemmän kuin vuoden 2019 lopulla. Aiemmin pitkäaikaistyöttömyyden väheneminen on vienyt vuosia. Sellaiseen ei ole nyt varaa.

Talouspoliittisten toimien arviointia

Työllisyyttä ja kasvun edellytyksiä vahvistavat panostukset jäävät vähäisiksi.

Tulevaisuuden talouskasvun ja tuottavuuden nousun vauhdittamisen kannalta on tärkeää kasvattaa panostuksia tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan. Asiaa pohtivalta parlamentaariselta työryhmältä odotetaan selkeitä linjauksia, joilla TKI-investoinnit nostetaan kansantalouden tasolla neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta. Vaarana on, että välttämättömät TKI-panostukset jäävät pitkälti tekemättä, eikä talouden kasvukyky parane.

Yritykset tarvitsevat pysyvän TKI-verokannustimen. Määräaikainen TKI-toiminnan tutkimusyhteistyön perusteella saatava lisäverovähennys on hyvä alku, mutta riittämätön.

Akava kiittää kotitalousvähennyksen laajentamista olkoonkin, että laajennus koskee vain osaa vähennyksen käyttötarkoituksista.

Ansiotuloverotuksen tulorajojen ja vähennysten indeksikorotukset ovat erinomainen käytäntö.

Työllisyystoimien tekeminen on välttämätöntä työllisten määrän nostamiseksi ja julkisen talouden vahvistamiseksi pidemmällä aikavälillä. On epävarmaa, ehditäänkö uusiin työllisyystoimiin liittyvää lainsäädäntöä hyväksyä eduskunnassa tämän vaalikauden aikana. Edes työttömyysturvan työssäoloehdon euroistaminen (työtuntien sijasta seurataan työtuloja) ei edennyt.

Akava ry:n puolesta

Pasi Sorjonen
pääekonomisti